

Podstata problému je prostá. Firma člena vlády nesmí získat dotaci nebo veřejnou zakázku, pokud v ní politik vlastní podíl. Jenže zákon dnes pracuje s pojmem “ovládající osoba”, který lze snadno obejít přes svěřenské fondy či složitější vlastnické struktury. Skutečný majitel tak může zůstat schovaný a formálně se ničeho nedotknout, přestože fakticky z veřejných peněz profituje.

Kverulant na to upozorňuje roky

Kverulant dlouhodobě upozorňuje, že takzvaný lex Babiš je od svého vzniku plný děr. Kritizovali jsme nízký limit podílu, chybějící postih pro zakázky zadávané kraji a obcemi i skutečnost, že kontrola spoléhá hlavně na čestná prohlášení politiků samotných. Bez systémové opravy zůstává zákon spíše symbolickým gestem než účinnou pojistkou proti zneužívání veřejných peněz.

Slib, který zůstal jen na papíře

Vláda Petra Fialy si přitom nápravu zákona sama uložila do programového prohlášení hned v prosinci 2021. Poslanci koaličních stran skutečně předložili novelu už den po jmenování kabinetu. Jenže pak se s ní téměř dva roky nic nedělo. Pohodlná většina ve Sněmovně i Senátu existovala, chyběla ale politická odvaha návrh skutečně prosadit a nést za něj odpovědnost.

Nakonec koalice zvolila zkratku, která se jí nakonec nevyplatila. Změnu prosadila v roce 2023 jako přílepek k zákonu o politických stranách a hnutích, tedy k předpisu, s nímž věcně nesouvisela. Hnutí ANO takový postup napadlo u Ústavního soudu, a to se ukázalo jako klíčový tah. Snaha ušetřit si politické obstrukce se proměnila v procesní chybu s dlouhým dosahem.

Přílepek

V prosinci 2024 Ústavní soud přílepek skutečně zrušil, a to výhradně z procesních důvodů – obsah úpravy vůbec nehodnotil. Zákon o střetu zájmů se tak vrátil do podoby platné k 31. prosinci 2023, tedy ke starému a slabšímu pojmu „ovládající osoba“. Roky diskusí a jedna legislativní zkratka nakonec skončily tam, kde všechno začalo, jen s ušlým časem navíc.

Výkon Fialovy vlády v boji proti korupci nepřinesl potřebné systémové změny a hlavním nesplněným závazkem zůstala právě novela zákona o střetu zájmů. Ani analýza Ministerstva spravedlnosti z jara 2024, která nabízela konkrétní řešení, se do legislativního procesu nikdy nedostala. Tehdejší ministr spravedlnosti Pavel Blažek novelu do vlády jednoduše nepředložil a po aféře bitcoin s ostudou odešel na politické smetišť.

Vykostění zákona o střetu zájmů

Nová vládní koalice pod taktovkou Andreje Babiše a jeho poslaneckých loutek v čele s Radkem Vondráčkem předkládá novelu zákona o střetu zájmů, která je tak nestydatě šitá na míru jednomu jedinému člověku, že by se za ni styděl i ten nej cyničtější lobbista. Střet zájmů se má nově vztahovat pouze na „vlastní“ resort ministra – a protože premiér formálně žádný resort neřídí, nebude se na něj vztahovat vůbec nic. Geniální, že? Navíc se mají z působnosti zákona vyjmout nárokové zemědělské dotace, tedy přesně ty, které Agrofert polyká po stamilionech. A aby toho nebylo málo, lhůta pro vymáhání neoprávněně vyplacených dotací se má zkrátit z deseti na čtyři roky – a to i zpětně! To už není legislativa, to je organizovaný úklid stop.

Ale i kdyby si Babiš nechal český zákon přepsat do posledního písmene přesně podle svých přání, nebude to stačit. Evropské finanční nařízení (EU, Euratom) 2018/1046, konkrétně článek 61, definuje střet zájmů podstatně širěji než jakýkoli případný český paskvil. Evropská komise neposuzuje jen formální vlastnictví, ale reálný vliv, ekonomický prospěch a profit propojených osob. A Evropská komise už dávno konstatovala, že převod akcií do svěrenského fondu RSVP Trust je pouhá Potěmkinova vesnice, která nic neřeší.

Zákon o střetu zájmů je důležitý

Bez funkčního zákona o střetu zájmů zůstává kontrola politiků založená na dobré vůli těch, kdo mají moc rozhodovat o veřejných penězích. To není systém, to je sázka. Kverulant (<http://Kverulant.org>) proto bude dál sledovat, kdo za oslabování pravidel skutečně stojí, a bude to jmenovat nahlas – bez ohledu na to, jestli daná osoba sedí ve vládě, v opozici, nebo teprve o moc usiluje.

Související opatření a mezery

Vláda v březnu 2026 přijala Etický kodex pro členy vlády, který připomíná povinnost vyhýbat se střetu zájmů, trestné činnosti (úplatkářství, zneužití pravomoci) a darům. Kverulant má vážné pochybnosti o jeho vymahatelnosti, protože nejde o závaznou legislativu a chybí mu ukotvení v širším právním rámci. Pokračuje technická práce na posouzení pravidel majetkových přiznání a "revolvingových dveří" (přechodu úředníků do soukromého sektoru a naopak) – studie na toto téma by měla být zahájena Ministerstvem spravedlnosti v roce 2026, přičemž absence širších pravidel pro všechny kategorie vysoce postavených úředníků, včetně poslanců, je zprávou označena jako mezera v právním rámci.

Podpořte naši práci

Sledovat legislativní kroky, číst stovky stran unijních zpráv a spojovat je s konkrétními jmény a kauzami vyžaduje čas a nezávislost, kterou si musíme sami zajistit. Kverulant nebere peníze od politických stran ani od firem se státními zakázkami, a proto potřebuje podporu lidí, kterým na férové veřejné správě záleží. Přispějte prostřednictvím brány [darujme.cz](https://www.darujme.cz/projekt/1213121) (<https://www.darujme.cz/projekt/1213121>) nebo na účet 4350490001/5500 a pomozte nám v této práci pokračovat.

Vojtěch Razima